

ЛІТЕРАТУРНЕ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ТА ТЕКСТОЛОГІЯ

Карабахцян А.Т.

студентка,

Науковий керівник: Жаровська О.П.

доцент,

*Донецький національний університет
імені Василя Стуса*

ТВОРИ ЯРОСЛАВА-БОГДАНА РУДНИЦЬКОГО ЯК ЛІНГВІСТИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Українська діаспора – це збірне визначення української національної спільноти поза межами українських земель (етнічної української території), яка відчуває духовний зв'язок з Україною. Станом на 2004 рік за межами України мешкає від 10 до 15 млн. українців та їх нащадків, тобто близько третини корінної нації. Термін «діаспора» в нашій державі інколи трактується неоднозначно. В одних випадках під ним розуміють усіх без винятку українців, розсіяних по всьому світові; в інших – лише дисперсні (розпорошені) їх частини, що не становлять якоїсь спільноти; нарешті, діаспорою вважають усіх українців поза Україною, за винятком тих, котрі проживають у сусідніх державах на споконвічній етнічній території [1, с. 354].

Неоднозначне тлумачення поняття «діаспора» призводить до розмаїття його визначень. На Заході, наприклад, найчастіше вдаються до поєднання етноніма та політоніма («українські канадці», «україноканадці») або етноніма і громадянства («українець Канади», «українець США»), а при визначенні діаспорної групи – до термінів «українська етнічна група», «українська імміграція», «канадські вихідці з України» тощо. Через таку різноплановість учені віддають перевагу універсальному термінові – «українська діаспора» [2, с. 157]. Як вже відомо, дуже велика кількість вчених за тими чи іншими причинами, емігрувало за кордон. Але це не стало бар'єром і не завадило продовжувати займатися наукою – лінгвістикою. Одним з таких відомих лінгвістів був Ярослав-Богдан Рудницький, який залишив великий спадок лінгвістичних джерел для вивчення мови. Ярослав-Богдан

Рудницький (18 листопада 1910 р. – 19 жовтня 1995 р.) – український канадський лінгвіст і лексикограф за спеціальністю етимологія та ономастика, фольклорист, бібліограф, письменник та публіцист [4, с. 6]. Він був одним з піонерів славістики в Канаді і один з батьків-засновників канадського «мультикультуралізму». У науці, найвідоміші праці, які є дуже важливими лінгвістичними джерелами це неповні два томи «Етимологічного словника української мови» та його українсько-німецький словник. Також йому належать великі дослідження терміна і назва «Україна» (1951) [3, с. 56]. У 1949 році емігрував до Канади, де став завідувачем кафедри славістики в університеті Манітоби. Вчений Рудницький був одним із засновників канадського відділення Української Вільної Академії наук, яка знаходиться у Вінніпезі [5, с. 28].

Основу його бібліографії складають праці з українського словотвору («Наростки -ище, -исько, -сько», 1934, 1967; «Суфікс-ера», 1959), акцентології (брошура «Український наголос як функційна проблема», 1946), топоніміки (Бойківщини, 1939, 1962; «Галич у Манітобі», 1953, англійською мовою; «Канадійські місцеві назви українського походження», ч. 2, 1957), проблем канадського діалекту української мови (ст. «Фонологічні нововведення в канадському діалекті української мови», 1961), про ізофони бойк. говірки (1936, 1938), з перекладознавства (ст. «Українська Шекспіріана на Заході», 1977); опис міської говірки Львова («Українська говірка міста Львова», 1943, 1993, нім. мовою). Написав монографію «Українська мова та її говори» (1937, 1965, 1977). Автор праць з культури української мови («Як говорити політературному», 1946) та інші. Під час Другої світової війни він опублікував короткий українсько-німецький словник, який швидко пройшов через чотири видання: 1940, 1941, 1942 і 1943. З часом, у співавторстві, Рудницький розробив набагато більший українсько-німецький словник (1943, перевиданий 1983), який містив в собі більше 100000 слів [7]. За час перебування у Канаді він опублікував багато праць з українсько-канадського фольклору. Колекція джерел під назвою «Українсько-канадський фольклор» і «Діалектологічні тексти» були опубліковані українською мовою в декількох томах, починаючи з 1956 року. Один з яких з'явився, навіть, в англійському перекладі.

Отже, Ярослав-Богдан Рудницький зробив великий внесок не тільки у розвиток української мови загалом, а й зібрав на канадській землі серед українських поселенців матеріали з фольклористики та етнографії і опублікував їх у чотирьох томах. Робив переклади і писав нариси про українських письменників, організовував конференції з нагоди річниць діячів української культури. Перевидавав власним коштом Шевченків

«Кобзар». Досліджував стан українознавчих фондів у книгозбірнях США, першим розробив систему заходів у справі каталогізації, класифікації української книги. Здійснив навколосвітню подорож, під час якої налагоджував наукові зв'язки та співпрацю із українською діаспорою, популяризував українську книгу. Мав пристрасть – шукати по світу українські сліди: Лесі Українки – в Італії, Осипа Федьковича – у Венеції, Марка Вовчка – у Німеччині, Михайла Коцюбинського – на острові Капрі, Юрія Лисянського – на Гавайських островах [6, с. 102]. Завдяки здобуткам відомого українського славіста та фольклориста сучасні лінгвісти мають велику кількість джерел для дослідження та розвитку української мови.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук О.О., Майдан І.Г. Рудницький Ярослав-Богдан. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наук. думка, 2012. Т. 9 : Прил. С. 354.
2. Енциклопедія українознавства : Словникова частина : [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка ; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж ; Нью-Йорк : Молоде життя ; Львів ; Київ : Глобус, 1955–2003. С. 157.
3. Зорівчак Р.П. Рудницький Ярослав-Богдан. *Українська мова : енциклопедія*. Київ : Українська енциклопедія, 2000. С. 56.
4. Оттавське відзначення українського вченого. *Український голос*. 10 травня, 1993. С. 6.
5. Rudnyckyj J.V. A bibliography of Writings 1933–1963. Winnipeg, 1964. P. 28.
6. Носко-Оборонів Т. Ярослав Богдан Рудницький. Б.М., 1992. С. 102.
7. Дзира Я. Ярослав Рудницький. *Нар. творчість та етнографія*. 1996. № 2-3.